דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

עמ' 319

קרב חטיבה 16 חי"ר המצרית

עם התקרב השעה עשר בערב ה-16 לחודש התייצב אל"מ עוזי יאירי [במקור מאירי – פ.מ.] אצל הגנרל ברן [אלוף אברהם ("ברן") אדן – א.ר.] והודיע לו כי חטיבת הצנחנים [חטיבה 35 – א.ר.] עליה פיקד הגיעה ומוכנה לבצע כל משימה שתוטל עליה. ברן תאר לאל"מ עוזי את המצב בקצרה ולאחר דיון קצר הציג מפקד הצנחנים את תכניתו לביצוע המשימה שהוטלה עליו, והיא התקדמות החטיבה לעבר התעלה כדי לטהר את צירי "עכביש" ו"טרטור". בשעה 23:30 בערב החלו הצנחנים בתנועתם בשני הצירים, כשבראשם נע גדודו [גדוד 890 – א.ר.] של סא"ל יצחק [מרדכי – א.ר.], וכאשר עבר גדוד זה בערך כשליש מהדרך והגיע לאזור צר בו מתקרב ציר "עכביש" לציר "טרטור",

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

معركة اللواء المصري ١٦ مشاة

عندما اقتربت الساعة من العاشرة مساء يوم ١٦ أكتوبر قدم العقيد عوزي مائيري نفسه إلى الجنرال برن ، وذكر له أن لواء المظلات الذي يتولى قيادته قدتم وصوله وأنه جاهز ، لتنفيذ أي عملية تسند إليه . وشرح برن الموقف باختصار للعقيد عوزي ، وبعد مناقشة قصيرة أعد قائد المظلات خطته لتحقيق المهمة التي كلف بها ، وهي التحرك في اتجاه القناة بقواته لتطهير محوري التقدم أكافيش وطرطور . وفي الساعة الحادية عشرة والنصف مساء بدأ المظليون تحركهم على الطريقين ، وفي مقدمتهم كتيبة المقدم إيزاك ، وعندما قطعت كتيبة المقدمة حوالي ثلث الطريق ووصلت إلى أضيق منطقة يتقارب فيها طريقا أكافيش

שרוחבו לא עולה על שני ק"מ, הופתע הגדוד במטחי אש ארטילריים ומקלעים שנורו אליו ממערכי הגדוד השמאלי שבגזרת חטיבה 16, שהיה ערוך באזור זה ואשר מערכיה נמשכו לעומק עד החווה הסינית.

הצנחנים גילו כי יותר מעשרה מקלעי גוריונוב הנמצאים במוצבים מבוצרים מכסים את כל האזור אליו חדרו בשיטפון של אש, מצב הצנחנים היה חמור והם החלו במבצע לטיהור צירי ההתקדמות ללא ביצוע סיור מוקדם באשר לעמדות המצריות או על בסיס מידע מספיק עליהן. הם התקדמו לאורך הצירים לבדם מבלי שיסתייעו בשום כוח משוריין כדי לפתוח את הדרכים לפניהם, והם גם לא יכלו להסתייע בארטילריה מאחר ופעילותם התנהלה בלילה, והיה קשה לקבוע את מקומם בשל החשכה.

وطرطور، ولا يزيد عرضها على كيلو مترين، فوجئت الكتيبة بسيل منهمر من نيران المدفعية ونيران مدافع الماكينة انصبت عليها من مواقع كتيبة اليسار في قطاع اللواء ١٦ مشاة التي كانت تواجه هذه المنطقة والتي تمتد دفاعاتها في العمق إلى اتجاه قرية الجلاء (المزرعة الصينية). واكتشف المظليون أن أكثر من عشرة رشاشات جرينوف في مواقع حصينة تغمر المنطقة التي كانوا يجتازونها بطوفان من النيران، وكان موقف المظليين حرجا فقد زجوا بأنفسهم في عملية تطهير محوري التقدم دون استطلاع سابق للمواقع المصرية أو معرفة معلومات كافية عنها، كما تقدموا على الطريقين بمفردهم دون أن تشترك معهم أي وحدات مدرعة لفتح الطريق أمامهم، ولم يكن في إمكانهم الحصول على معاونة المدفعية نظرا لأن عمليتهم كانت ليلية، وكان من الصعب تحديد موقعهم خلال الظلام.

בפני הגדוד של יצחק לא הייתה כל ברירה אלא להסתער על עמדות המקלעים כדי להשתיקם ולסלק את הכוחות המצריים מעמדותיהם. פלוגת יקי [סגן יקי לוי – מ"פ ב'/גד' 890 – א.ר.] ואחריה פלוגת מרג'אל [כך במקור – צ"ל מרגל – פ.מ.] התקדמו לעבר העמדות המצריות, והתפתחו קרבות קשים ומדממים בהם הגיעו הצנחנים למרחק של מספר מ' מן העמדות המצריות, מאחר והמצרים נמצאו בעמדות מבוצרות, ולא היו צריכים לצאת מהן כדי להיתקל בצנחנים המתקדמים בחוץ. עשרות גופות משוסעות של חיילים ישראליים היו פזורות לאורך קו ההגנה המצרי, ופלוגות הצנחנים היו פרוסות באזור כשאנשיהן מנסים להתקדם קדימה ללא תועלת, האש המצרית הייתה הרסנית שכן היא פגעה במרבית מפקדי הפלוגות והמחלקות, ופצעה רבים באופן קשה. כאשר הורה הגנרל ברן, לאור המצב הקשה, לכוח הצנחנים לעזוב את ציר "טרטור" הצמוד למערכי ההגנה המצריים ולהתרכז בטיהור ציר "עכביש", גילו הצנחנים כי הם אינם יכולים לעזוב את עמדותיהם או לבצע תנועה או תמרון כלשהם, שכן עוצמת האש המצרית אילצה אותם להיצמד לקרקע ללא תנועה.

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

ولم يكن أمام كتيبة إيزاك خيار سوى الانقضاض على مواقع الرشاشات لإسكاتها وإزاحة المصريين عن مواقعهم. واندفعت سرية ياكي وتلتها سرية مارجال نحو المواقع المصرية، ووقعت اشتباكات دموية وصل فيها المظليون إلى بعد أمتار قليلة من المواقع المصرية. ونظرا لأن المصريين كانوا في مواقع حصينة، ولم يكونوا في حاجة إلى الخروج من مواقعهم لملاقاة المظليين المتقدمين في العراء، فقد تبعثرت عشرات من جثث الإسرائيليين الممزقة على طول خط الدفاعات المصرية، وانتشرت سرايا المظلات في المنطقة يحاول أفرادها التقدم للأمام دون جدوى، فقد كانت نيران المصريين كاسحة بحيث لقى معظم قادة السرايا وقادة الفصائل مصارعهم، وأصيب الكثيرون إصابات بالغة. وعندما أصدر الجنرال برن إزاء سوء الموقف أمره إلى قوة المظلات بترك طريق طرطور الملاصق للدفاعات المصرية والتركيز على تطهير أكافيش، اكتشف المظليون أنهم عاجزون عن ترك مواقعهم أو القيام بأي نوع من الحركة أو المناورة، فقد أرغمتهم شدة النيران المصرية على الالتصاق بالأرض دون حراك.

עמ' 320

כשהגיעה השעה שלוש בבוקר והשחר החל להפציע, הבין הגנרל ברן שהוא אינו יכול בשעות החשכה המועטות שנשארו עד לזריחה לדחוף את גשר הפונטונים לחצר הצליחה בדוורסואר, דבר שמשמעותו שיחלוף יום נוסף מבלי שיוקם גשר כלשהו על התעלה, וכתוצאה מכך לא יעברו שום כוחות ישראליים חדשים ממערב לתעלה, דבר שמעמיד את כוח שרון המצומצם שעבר ממערב לתעלה בסכנת השמדה מלאה. בשעה שבה הצנחנים היו תקועים בין צירי "עכביש" ו"טרטור" מול האגף הימני של דיוויזיה חי"ר 16, ערך הגנרל ברן ניסיון נוסף לדחוף את הגשר לקו המים, ושלח פלוגת סיור בזחל"מים לסיור בציר "עכביש" המוביל לתעלה כדי לקבוע את מיקום הכוח המצרי הסוגר את הציר.

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

وعندما بلغت الساعة الثالثة صباحا وأوشك الفجر على الطلوع، أدرك الجنرال برن أنه إذا لم يستطع خلال فترة الظلام القليلة المتبقية على طلوع النهار دفع جسر معديات البونتون إلى ساحة العبور بالدفرسوار، فإن ذلك معناه مرور يوم آخر دون إقامة أي جسر عبر القناة، وبالتالي عدم عبور أي قوات إسرائيلية جديدة إلى غرب القناة، مما لا بد أن يعرض قوة شارون المحدودة التي عبرت إلى الغرب إلى خطر التدمير الكامل. وفي الوقت الذي انغرز فيه المظليون في مواقعهم بين طريقي أكافيش وطرطور أمام الجنب الأيمن للفرقة ١٦ مشاة، أجرى الجنرال برن محاولة جديدة لدفع جسر المعديات إلى خط المياه، فأرسل سرية استطلاع في عربات مدرعة نصف جنزير لاستطلاع طريق أكافيش المتجه إلى القناة وتحديد موقع المقاومة المصرية التي تغلق الطريق.

לפני השעה 03:30 בבוקר קיבל ברן ידיעה בקשר ממפקד פלוגת הסיור כי הוא הגיע לחצר הצליחה בדוורסואר מבלי להיתקל בשום התנגדות לאורך כל הדרך. לברן התברר שכוח הצנחנים, למרות ששפג אבדות קשות ולמרות שאין הוא יכול לסייע לו בשל מצבו הקשה, אכן הגיש סיוע חשוב למבצע הצליחה. העמדות המצריות שמצפון לצירי ההתקדמות ששלטו על ציר "עכביש" באש, התעלמו לגמרי מן התנועות שהתנהלו עליו, מאחר שכל תשומת ליבן התמקדה בקרב הקשה שהתחולל בין הכוחות המצריים לכוחות הצנחנים הישראליים בציר "טרטור".

وقبل الساعة الثالثة والنصف صباحا تلقى برن رسالة باللاسلكي من قائد سرية الاستطلاع بأنه قد تم له الوصول إلى ساحة العبور بالدفرسوار دون أن تعترضه أي مقاومة على طول الطريق. واتضح للجنرال برن أن قوة المظلات رغم ما حاق بها من خسائر فادحة، ورغم ما كانت تعانيه في ذلك الوقت من متاعب وأهوال بسبب موقفها المتحرج قد قدمت خدمة جليلة إلى عملية العبور. فإن المواقع المصرية شمال محوري التقدم التي كانت تسيطر على طريق أكافيش بالنيران انشغلت تماما عن التحركات التي كانت تجرى على هذا الطريق بعد أن تركز كل انتباهها إلى المعركة الضارية التي كانت محتدمة وقتئذ بين القوات المصرية وقوات المظلات الإسرائيلية على طريق طرطور.

הגנרל ברן ניצל את ההזדמנות והורה לתא"ל דוד [כך במקור – צ"ל דב – פ.מ.] תמרי שיניע במהירות הרבה ביותר את גשר הפונטונים על ציר "עכביש". תא"ל

תמרי הצליח לקדם חלק מן הגוררים הכבדים לפני שיירתו כדי לסלק את הטנקים וכלי הרכב השרופים והמקולקלים שהפריעו לתנועה, וכך פינו את הדרך. שיירת גשר הפונטון התקדמה ללא תקלות על ציר "עכביש" עד שהגיעה למעוז "לקקן" שעל האגם המר הגדול, משם נמשכה התנועה צפונה עד ציר נאהאלא ["נחלה" – א.ר.] המקביל לחוף האגם עד שהגיעה לחצר הצליחה בדוורסואר. בסביבות השעה 06:00 בבוקר ב-17 לחודש החלו אנשי ההנדסה באוגדת שרון [אוגדה 143 – א.ר.] בהורדת החלק הראשון של גשר הפונטון למי התעלה כהכנה להורדת שאר החלקים שעל-ידי חיבורן אלה באלה יוקם גשר הפונטונים מעבר לתעלה, שרוחבה באותו מקום היה 180 מ'.

עם שקיעת השמש, התברר לצנחנים כי הם לא יוכלו להשתלט על

وانتهز الجنرال برن الفرصة وأصدر أمره إلى العميد دافيد تمارى لكي يتحرك بأسرع ما يمكن على طريق أكافيش بجسر معديات البونتون. وتمكن العميد دافيد بدفع بعض الجرارات الثقيلة أمام قافلته من إزالة الدبابات والمركبات المحترقة والمعطلة التي كانت تعرقل التحرك، مما أدى إلى إخلاء الطريق. وتقدمت قافلة معديات البونتون دون تعطيل على طريق أكافيش حتى وصلت إلى حصن لاكيكان (تل سلام) على البحيرة المرة الكبرى، وواصلت التحرك بعد ذلك شمالا على طريق ناهالا بحذاء شاطئ البحيرة حتى وصلت إلى ساحة العبور بالدفرسوار. وحوالي الساعة السادسة صباحا يوم ١٧ أكتوبر قام المهندسون التابعون لفرقة شارون بدفع أول معدية بونتون إلى مياه قناة السويس تمهيداً لدفع باقي المعديات التي سيتكون من توصيلها بعضها ببعض أول جسر معديات بونتون عبر القناة التي يبلغ اتساعها في هذه المنطقة حوالي ١٨٠ مترا.

وعندما أشرقت الشمس، أصبح واضحا لدي المظليين أنه لا يمكنهم الاستيلاء على

עמ' 321

העמדות המצריות שמולם, ומפקדם, אל"מ עוזי חשב שכוחו כילה את כל יכולתו, וכי צריך לסייע לו לפנות את פצועיו משדה הקרב ולאשר את החלפת כוחו בכוח אחר כדי שיוכל לארגן אותו מחדש, לפיכך התקשר ברן לגונן, אך זה סרב לבקשת עוזי לפנות את הצנחנים, ואישר רק לפנות את הפצועים. כאשר גנרל בר לב ביקר

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

אצל הגנרל ברן גילה את האמת על מצבו של כוח הצנחנים, אישר להם לסגת לאחור כדי להתארגן מחדש, ולצורך זה הוקצה גדוד שריון לפינויים מהמקומות בהם נמצאו מול העמדות המצריות. אהוד [ברק – א.ר.], מפקד גדוד השריון [100 – א.ר.] לא יכול היה למצוא את מקום הימצאם של הצנחנים במדויק, ולכן ירה מפקדם פצצת

المواقع المصرية التي تواجههم ، وشعر قائدهم العقيد عوزى أن قواته قد استنفدت كل طاقاتها ، وأنه ينبغي معاونته في إخلاء جرحاه الذين يملئون أرض المعركة والتصديق على أن تستبدال بقوته قوة أخرى ليتسنى له إعادة تنظيم وحداته الممزقة ، وعلى أثر اتصال برن بالجنرال جونين رفض جونين طلب عوزى بسحب قوة المظلات ، ولم يوافق إلا على إخلاء الجرحى فقط . وعندما قام الجنرال بارليف بزيارة الجنرال برن واكتشف حقيقة موقف قوة المظلات صدق على سحبهم إلى الخلف لإعادة التنظيم ، وتم تخصيص كتيبة مدرعة لإنقاذ رجال المظلات المنبطحين على الرمال أمام المواقع المصرية . ولم يستطع «أهود» قائد الكتيبة المدرعة تحديد مكان قوة المظليين بدقة ، ولذا قام قائدهم بإطلاق قنبلة

עשן אדומה כדי לאכוונם אל מקומם, אך אז התברר כי הדבר הוא נשק פיפיות שכן המצרים איתרו במדויק את מקום הימצאם של הצנחנים והארטילריה המצרית החלה להפגיזם והסבה להם אבדות חדשות. הטנקים הישראליים החלו להסתער על העמדות המצריות, ותוך מספר דקות אחזה אש בשלושה טנקים ישראליים מפגיעת טילי הנ"ט המצריים. למרות האש ההרסנית המצרית, נשארו הצנחנים נחושים בלחימתם בקרב שנמשך מאז חצות הלילה למשך 14 שעות רצופות.התברר כי יקשה מאוד לחלץ את הצנחנים ולהוציאם חשופים מן הקרב, ולצורך זה נעשה שימוש בנגמ"שים שקודמו תחת מטר של אש ופינו את הפצועים.

دخان أحمر ليهديهم إلى مكانه، واتضح أن هذا التصرف كان سلاحا ذا حدين فقد تمكن المصريون بدورهم من أن يحددوا بدقة موقع المظليين وصبت عليهم المدفعية المصرية وابلا من قذائفها، مما أحدث بهم خسائر جديدة. وبدأت الدبابات الإسرائيلية في الانقضاض على المواقع المصرية، وخلال دقيقتين اشتعلت النيران في ثلاث دبابات إسرائيلية بفعل الصواريخ المصرية المضادة للدبابات. ورغم النيران الكاسحة المصرية ظل المظليون صامدين في المعركة التي استمرت منذ منتصف الليل لمدة ١٤ ساعة متوالية. واتضح أن من المتعذر تخليص رجال المظلات وخروجهم مكشوفين من المعركة، ولذا تمت الاستعانة بالعربات المدرعة التي اندفعت تحت وابل من النيران وقامت بإخلاء الجرحى.

לבסוף, התאפשר לגדוד מחטיבת טוביה [חטיבה 600 – א.ר.] להחליף את כוח הצנחנים ולחלץ אותם לאחור תחת אש הטנקים. אבדות כוח הצנחנים הגיעו לכדי 70 הרוגים ו-100 פצועים, בנוסף לאבדן ציוד ואמל"ח. אל"מ עוזי, מפקד הצנחנים, הודה כי קרב זה הוא הקשה ביותר מכל אלה שכוחו ניהל לאורך המלחמה. משה דיין התייחס בזיכרונותיו לפגישתו עם אל"מ עוזי יאירי [במקור מאירי – פ.מ.] ב-21 לאוקטובר, מספר ימים לאחר סיום הקרב, ואמר: "הכרתי את עוזי היטב מאז שהיה ראש לשכת הרמטכ"ל בתקופת בר לב, וידעתי כי הוא איבד רבים מאנשיו בקרב, אך לא יכולתי לצפות לראותו במצב כזה של שברון לב.פניו נשאו סימני עצב שלא ניתן לתאר, דיברנו על הקרב לפתיחת המעבר אל התעלה. חיים בר לב שנמצא איתי אמר שלעוזי נגרמו אבדות כבדות, ולמרות זאת פתח את הציר. עוזי נשאר איתן בדעתו כי לא הוא פתח את הציר כי אם הטנקים, ואמר: הייתי רוצה לומר כי יחידתי פתחה את הציר, אבל זה לא קרה, שכן איבדנו 70 איש מאחר ומיהרנו מאוד להתחיל בקרב לפני שקיבלנו מידע מלא על מערכי ההגנה של האויב".

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

وأخيرا أمكن أن تستبدل بقوة المظلات المتورطة كتيبة من لواء توفيا المدرع وسحبهم إلى الخلف تحت ستر نيران الدبابات. وبلغت خسائر قوة المظلات ٧٠ قتيلا و١٠٠ جريح فضلا عما فقدته من الأسلحة والمعدات. واعترف العقيد عوزى قائد المظلات أن هذه المعركة هي أقسى ما خاضته قواته من معارك طوال مدة الحرب. وقد وصف موشى ديان في مذكراته قصة لقائه مع العقيد عوزى مائيري قائد قوة المظلات يوم ٢١ أكتوبر بعد انتهاء المعركة بأيام، فقال: «كنت أعرف عوزى جيدا منذ كان مديرا لمكتب رئيس الأركان في عهد بارليف، وكنت أعرف أنه فقد كثيرا من رجاله في المعركة، ولكني لم أكن أتوقع أن أراه على هذه الصورة من الاكتئاب. كان وجهه يحمل سيماء حزن يفوق الوصف، وتحدثنا عن معركته لفتح مدخل الطريق إلى القناة. وقال حاييم بارليف الذي كان معي إن عوزى قد تكبد خسائر فادحة ولكنه فتح الطريق. وظل عوزى متمسكا برأيه، فأصر على أنه لم يفتح الطريق وإنما فتحته الدبابات، وقال: «كنت أود القول بأن وحدتي فتحت الطريق، ولكن هذا لم يحدث، ولقد خسرنا ٧٠ رجلا لأننا تسرعنا جدا في البدء بالمعركة قبل أن نحصل على معلومات سليمة عن دفاعات العدو».

www.hativa14.org.il

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

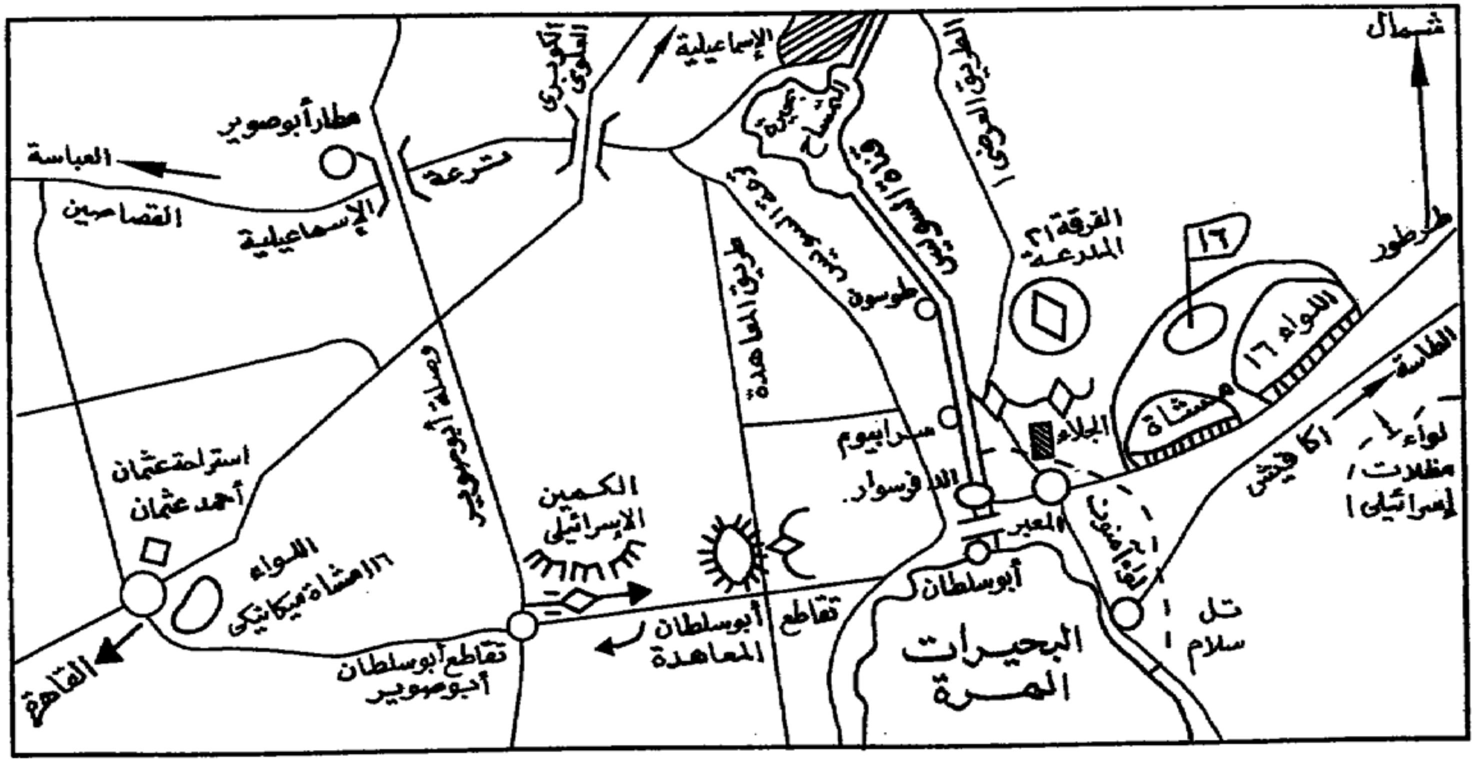

الموقف العام يوم ١٦ أكتوبر ١٩٧٣.

כל הזכויות שמורות לאתר חטיבה 14

המצב הכללי ביום ה-16 לאוקטובר 1973

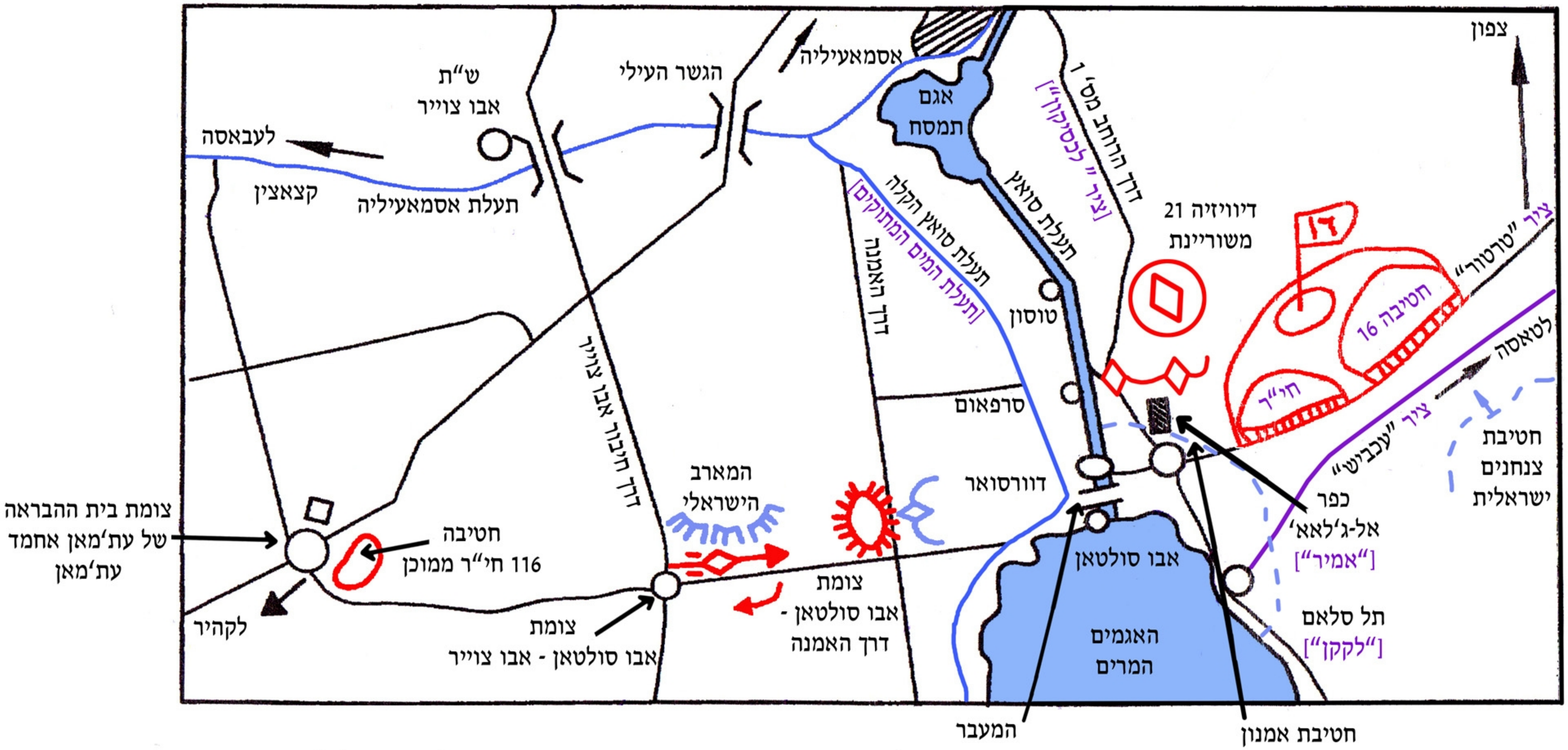

גרפיקה: נעמה רגב

www.hativa14.org.il